

Com fer fills lectors a casa (i al carrer, i a la biblioteca, i al club de futbol, i a casa, i a...)

Joan Portell Rifà

Gener 2011

1. Introducció

Són moltes les veus que s'alcen exclamant i assenyalant les virtuts i benaurances de la lectura. Encara són més, ens semblaria si escoltem els brams d'ase de molts contertulians o columnistes de mitjans de comunicació, els que s'exclamen del baix nivell lector dels nois i noies en l'actualitat. Però massa vegades ens quedem en això, en un brindis al sol, en citar quatre frases boniques recordant el passat, en cridar més que ningú en una taula curulla d'"experts" en educació deixant a l'oient, que escolta sense opció a rèplica, més perdut que un pop en un garatge. I és que després de tant soroll de fons al cap i a la fi hom té la sensació que mai s'acaba d'arribar al pinyol de la qüestió.

Potser millor que anem, doncs, a consultar una de les persones que més ha aprofundit sobre l'hàbit de la lectura en infants i joves: la professora Michèle Petit. Ella, amb un ampli historial com a registradora de vides lectores, és qui ens aporta una mica de llum i ens ajuda a trobar motius per portar els nens i nenes i els nois i noies vers el camí de la lectura:

Para mí es importante que los niños, y también los adultos, tengan acceso a los libros pues la lectura me parece una vía por excelencia para tener acceso al saber, pero también a la ensoñación, a lo lejano y, por tanto, al pensamiento. P. 148. PETIT, Michèle (2001): Lecturas: del espacio íntimo al espacio público. México: Fondo de Cultura Económica.

És a dir, la lectura no ha de perquè fer-nos més bones persones –tot i que són molt pocs els dictadors que se'ls reconeix un bon o cert hàbit lector -, la lectura no evita guerres –recordem que una de les societats més cultes del món, l'alemana, va provocar una de les pitjors barbàries de la humanitat del segle XX-, però la lectura sí que ens permet l'accés al saber, a somniar, a viure la vida dels altres que, d'una o altra manera, també repercutirà en la seva.

Un escriptor comentava que una persona mai podrà llegir un bon llibre dues vegades. I com és això?, ens preguntarem, si només cal tornar a començar un cop s'ha llegit la darrera paraula. Doncs resulta que un bon llibre ha modificat prou la persona, n'ha

transformat el seu interior de tal manera com perquè el llibre sí que serà el mateix, però la persona no. És a dir, un bon llibre –i a tots ens en venen alguns al cap-, ens ha deixat tal empremta que en acabar-lo nosaltres ja no som la mateixa persona que el va començar. És possible això?

Doncs serà veritat o no, als fets fem referència quan podem recordar com de prohibits han estat molts llibres en diferents règims totalitaris, quants llibres va cremar la inquisició o el nazisme, o com recentment s'ha obert una polèmica, fins i tot amb problemes d'estat, quan un sacerdot nord-americà ha amenaçat de cremar un exemplar de l'alcorà.

Tot plegat ens porta, doncs, a pensar que la lectura és un bé universal, una de les competències més importants a adquirir per qualsevol dels ciutadans i ciutadanes del món, i és per això que l'alfabetització, més enllà de la simple identificació de les grafies que formen un text, hauria de ser una de les formes d'expressió de la llibertat d'un poble.

2. Què és l'hàbit lector?

O millor definir primer què és hàbit i després què és lector o lectura.

Són els hàbits, és a dir, pautes d'avaluació o comportament apreses per repetició i que acaben predisposant i animant a un determinat tipus d'acte. (...) Els hàbits són grans eines psicològiques, fonamentals en els processos educatius. Inclinen a fer determinades accions i en faciliten l'execució. Hi ha hàbits alliberadors i hàbits que esclavitzen. Són font d'ocurrències, estableixen relacions profundes, desperten expectatives i desigs. Formen l'estructura bàsica de la nostra personalitat, que és el caràcte.. (MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la (2006). La màgia de llegir. Barcelona: Random House Mondadori, S.A. Pàgina 85)

Una definició extensa, completa i de caràcter molt definitori del que entendrem com a hàbit. Una definició que ens ofereix el marc en el que creiem que s'ha de moure l'adquisició d'un hàbit: la forja d'un caràcter. I és clar, en les edats primerenques l'adquisició d'aquests hàbits poden acabar per marcar un determinat què fer, una determinat perfil que serà, com bé diuen els autors, alliberador o esclavitzador de la persona que l'adquireix. I entre els primers, hi inclouria, doncs, el de la lectura.

Però, i què entenem per lectura?

Fins fa un parell de dècades –i encara en molts diccionaris- se’ns deia que llegir era “articular, descodificar els signes alfabètics fins a restituir-ne el significat fonètic”. Ara ja hi ha prou gent que s’ha dedicat a investigar què vol dir llegir, què passa quan llegim, i s’accepta cada cop més que llegir “és l’acció per la qual distingim, interpretem i comprenem un missatge que ens arriba figurat per qualssevol signes gràfics”. Per tant, amb focs anys, s’ha eixamplat el concepte de llegir, ultrapassant l’estricta marc del text bastit per signes alfabètics per abastar l’ampli camp de tota la lectura de la imatge: la pintura, la fotografia, la partitura musical, la caricatura, els senyals de trànsits lluminosos o de lluna, el llenguatge cinematogràfic, la publicitat, les restes arqueològiques, etc. (PORTELL, Joan (ed.) (2004). M’agrada llegir. Badalona: Ara Llibres. Pàgina 15.)

O també:

Llegir és desxifrar qualsevol mena de signe. Per això, si admetem, com fan els poetes o els místics o els psicoanalistes, que tot és un símbol o un indicatiu d’alguna cosa, que contínuament vivim en un bosc de signes, podríem dir que la manera principal que tenim de conèixer la realitat és llegint-la. (MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la (2006). La màgia de llegir. Barcelona: Random House Mondadori, S.A. Pàgina 15)

Si observem alguns documents de caràcter “oficial”, ens adonarem que l’adquisició de l’hàbit lector porta al gust per la lectura. Un gust per la lectura que referint-nos al document que el Departament d’Ensenyament ha elaborat en l’àmbit del Pla d’Impuls a la Lectura, en la seva pàgina 109 ho defineix de la manera següent:

El “gust per la lectura”

La connexió amb l’experiència vital i el gaudi dels textos han passat a considerar-se un element clau per a l’accés a la lectura i la consecució d’hàbits permanents. Des de fa dècades l’escola ha fet un gran esforç per apropar-se als interessos dels alumnes de medis socials i d’hàbits culturals molt diversos per tal d’impulsar-los cap a la lectura personal. Aquest apartat del pla de lectura tracta justament de com aconseguir aquesta connexió vital entre la lectura i els nois i les noies.

És doncs, la permanència de l'acció lectora en les accions pròpies de les persones en la seva experiència vital, la que marcaria l'hàbit, i si aquest es reflexa en la lectura, aleshores és quan podem parlar de l'hàbit lector.

Però d'una pregunta saltem a la següent i ens adonem que la connexió vital entre la lectura i els nois i les noies, o els nens i les nenes, en quin grau influeix cada una de les parts que intervenen en l'adquisició d'aquest hàbit? I quines són aquestes i com hi intervenen? Fins a quin punt és important la família o l'escola en l'adquisició de l'hàbit lector? Quin paper hi juga cada un d'ells? I les polítiques educatives o les didàctiques, tenen?

Preguntes sense resposta immediata.

Lire développe une qualité: la curiosité. Curiosité quant à l'histoire, aux lieux, aux personnages, à l'époque, curiosité quant au style. Un être curieux sait observer. Voir et écouter, c'est s'ouvrir aux autres, c'est s'épanouir soi-même. P. 61. CAUSSE, Rolande (2000). *Qui a lu petit, lira grand*. Malesherbes (França): Plon

3. La lectura

Però fem una passa més endarrere i analitzem què es diu respecte a la lectura. I és que a voltes hom té la impressió que els discursos, com ja he comentat amb anterioritat, a l'entorn de la lectura estan massa plens de tòpics, sempre amb la bona voluntat com a bandera, però al cap i a la fi paraules maques basades més en les emocions despertades en el sí de cada escriptor o articulista que no pas en la certesa científica i demostrada que allò que es diu va a missa. És, com bé diu Víctor Moreno (*Lectores competentes* a Revista de Educación, núm. Extraordinario 2005. Ministerio de Educación y Ciencia):

Uno de los aspectos más lamentables del discurso sobre la lectura es que se tiñe de consideraciones generales y universales, cuando la experiencia lectora es, en todo caso, una experiencia particular. (p. 154).

Així doncs, on podem enfocar els esforços per potenciar l'hàbit lector dels nens i nenes? I és que després dels múltiples estudis de finals del segle XX i inicis del XXI sobre els mètodes d'aprenentatge de la lectura i del posterior enfoc sobre el lector i els

seus processos potser podríem proposar d'enfocar els estudis també vers l'entorn social i familiar, el medi en el que el lector s'ha mogut, es mou i s'haurà de moure. Un entorn cada vegada més complex, més carregat d'estímul lector que poden portar a una certa soledat al no lector que cal evitar des dels seus inicis. Seguint les paraules d'un recent article de la professora Àngels Prats:

M'he fet conscient que els lectors experimentats no es poden imaginar la tristesa i la soledat dels no lectors. Miro la gent que llegeix a l'autobús; intento endevinar el títol del llibre i de l'autor, miro l'expressió de la cara per imaginar-me què deuen sentir. A través dels vidres, veig botigues, rètols, carrers i places, tot convida a llegir. Aquesta melangia crec que deu abastar infants i adults. (El que he après de la lectura ara que no sé llegir a Perspectiva Escolar, número 359, novembre 2011. P. 70).

És per això que potser es fa necessari oferir estratègies per tal que l'entorn familiar i social sigui un dels o el principal motor per a l'adquisició de l'hàbit lector. Un espai que englobaríem sota el nom de sociolectura. Aquest concepte focalitza l'atenció sobre:

- els hàbits i costums que els infants i joves tenen sobre la lectura i el seu entorn intentant identificar quins són aquells aspectes en l'aprenentatge lector des del punt de vista social que puguin tenir una preponderància per damunt d'altres,
- així com sobre el coneixement que socialment es té de la mateixa centrant-se de manera especial en l'àmbit de la llar, de l'escola i de la biblioteca per, així, intentar extreure'n determinades orientacions sobre possibles didàctiques lectores que van determinar uns lectors i les seves lectures.

És, com bé recull el document oficial del recentment presentat Pla d'Implus de la Lectura del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i que ja hem referenciat amb anterioritat, la recerca en els possibles i diversos elements d'influència sobre l'hàbit lector la clau per eliminar l'atzar en la pràctica educativa i familiar per l'adquisició d'aquest hàbit:

Les anàlisis d'aquest tipus d'estudis destaquen sempre que l'origen sociocultural, amb la institució familiar al capdavant, i el gènere dels lectors són els factors més influents en l'adquisició d'hàbits lectors.

Però, també s'ha anat demostrant que l'acció educativa de l'escola (temps de lectura a les aules, plans de lectura dels centres, didàctiques innovadores, etc.) poden fer revertir les expectatives negatives generades pels factors socials. I això tant pel que fa als resultats en la lectura pròpiament escolar, com en la seva gran influència en la realitzada personalment pels nois i les noies en el seu temps d'oci. Així, doncs, tot i la gran presència social de l'escrit en les societats actuals, hi ha un acord generalitzat que l'escola continua essent l'única institució que pot fer accessible l'ús habitual de la lectura a un públic socioculturalment divers. (Autors diversos. Pla de Lectura de Centre. Document de Treball. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya)

Seria, doncs, potser el moment de tornar part de la responsabilitat educativa, especialment en l'adquisició de l'hàbit lector, a casa. Hauria de ser, i així ho demostren els estudis, l'entorn familiar en el sentit més ampli del terme, el responsable de la formació del que podríem batejar com a *lector social*. Un lector del qual se n'ha de fer responsable la tribu, l'entorn familiar, d'amistats, la biblioteca, l'escola, els mitjans de comunicació..., tots a l'una per desenvolupar l'interès per llegir en el nen o la nena.

Els preescolars amb pares que els expliquen i els llegeixen històries aprenen com s'acostumen a desenvolupar aquestes històries, fet que els fa més fàcil entendre-les quan comencen a llegir. La diferència pel que fa a l'habilitat per entendre la lectura entre les famílies amb ingressos mitjans o baixos reflecteixen, en part, les diferències que genera el fet que els pares llegeixin contes als fills quan són petits, o les que comporta la riquesa lingüística del seu ambient. MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la (2006). *La màgia de llegir*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A. P. 53.

La comprensió dels nens també està influïda per la qualitat de lectures que fan. Per exemple, als 13 anys, els nens que estan als primers llocs de lectura llegeixen dues-centes vegades més que els que ocupen els últims llocs. Emergeix una dinàmica expansiva, un cercle virtuos. L'habilitat per llegir fa que els nens llegeixin més, i els nens que llegeixen més demostren cada vegada més habilitat per entendre (J.T. Guthrie; A. Wigfield; J.L. Metsala; K.E. Cox "Motivation and cognitive

predictors of text comprehension and reading amount” a *Scientific Studies of Reading*, 1, 1999. P. 231-256)

Semblaria, i així ho demostren també altres estudis, que els nens i nenes als quals se'ls ha narrat contes de petit són més lectors. S'ha donat com a base d'aquesta relació entre ambdues accions el fet que els qui escolten contes tenen interioritzat un major vocabulari, coneixen més i millor l'estructura d'un text –inici, nus i desenllaç-, tenen la capacitat d'associar les noves històries amb el bagatge adquirit, etc., conegut com a lectures vernacles de cada un dels infants.

Es diu que la literatura pot ser útil per la seva contribució al desenvolupament de la competència lectora. Es dona per fet que el qui llegeix molt llegeix més bé; que el qui sempre camina amb un llibre a les mans no sol tenir problemes per entendre el que llegeix. JOVER, Guadalupe (2007). *Un món per llegir. Educació, adolescents i literatura*. Barcelona: Rosa Sensat. P. 29.

Però per la meua part voldria afegir un terme nou, una peça més en aquest trencaclosques que suposa la promoció de la lectura a casa i a l'entorn.

Recentment he pogut constatar que molta de la gent que han adquirit l'hàbit lector d'una o altra manera, en una o altra edat, quan se'ls entrevista ressalten com a primera experiència lectora la narració de contes per part d'algun parent proper, ja sigui els pares, germans o avis. D'aquesta experiència, més que el conte en sí, més que el lèxic o l'estructura del conte que seria la base, com hem vista amb anterioritat de la millor capacitat lectora dels nens i nens, el que han ressaltat de forma especial ha estat la necessitat d'expressar l'entorn, la situació en que es trobaven. És a dir, les emocions que li van despertar determinats moments lectors que han quedat gravats per sempre més en el seu subconscient i que han estat recuperats del record. Aquests moments lectors mantenen una forta relació amb les emocions més primigènies, més essencials del nen petit que se sent acomboiat, protegit, recollit entre els braços de la mare o el pare i que el transporta cap el món dels llops o gegants amb la seguretat que en retornarà indemne. És aquesta sensació de protecció la que resta en la que podríem anomenar *memòria emocional*. És aquesta memòria la que deixa senyal per tal que més tard o més d'hora, al relacionar un fet com pot ser la lectura per part d'un mateix o d'un adult, es desperti i aboqui sensacions bones del passat: olors, sorolls, tactes..., que acabin per infiltrar-se en el més endins de la persona i despertant aquells records emocionals de la infantesa.

És per això que es fa necessari buscar estratègies diverses des del primer moment de la infantesa perquè des de casa es potenciï aquesta tasca educativa. Això sí, la responsabilitat de l'adquisició cau, aleshores, sobre les espatlles de l'educació reglada i no reglada per ser capaç de tornar a establir ponts entre el present i la memòria emocional que va viure l'infant en la seva primera etapa. I per tot això es fa necessari que per part de mestres i professors es desperti en els lectors joves, massa vegades desenganyats de la lectura per un excés de didacticisme, els records emocionalment potents que els hi van quedar gravats des de petits.

4. La lectura a casa

Són moltes i diverses les propostes per potenciar la lectura a casa. A tall d'exemple, posarem alguns consells que poden ser convertits en fulletons promocionals per a tots els pares i mares del centre.

Cal dir que només és un primer nivell de concreció, on hi mancaria que des de cada un dels centres s'hi afegís una bona dosi de consells pràctics, eficaços, concrets i plausibles en el dia a dia de les famílies. I no us preocupeu de semblar massa directrius, hem de tenir en compte que en darrer terme qui hi sortirà més perjudicat és un nen o una nena que no haurà viscut suficients estímuls lectors com per adquirir aquest hàbit, i cada no lector hauria de representar un fracàs per la família, pel centre i per la societat en general.

Com diu Ángel Sanz Moreno en el seu article *La lectura en el proyecto PISA* (Revista de Educación, núm. Extraordinario 2005. Ministerio de Educación y Ciencia)

Leer para integrarse activamente en una sociedad compleja: éste es uno de los objetivos de la lectura porque ésta permite avanzar "hacia la libertad personal, la emancipación y la actuación por derecho". (p. 102)

A tall d'exemple a continuació citem alguns dels llistats de bones pràctiques que des de diferents entitats han predicat.

Des del mateix Departament d'Ensenyament, i en el marc de L'Impuls de la lectura:

Com despertar l'hàbit lector

Tot seguit us presentem una sèrie de recomanacions que us poden ajudar a aconseguir que els vostres fills trobin el gust per la lectura:

- *Intenteu que us vegin llegir a casa.* Aquest és el primer pas que heu de fer com a pares: el contagi més eficaç és l'exemple. Quan els pares

coneixen el plaer de la lectura, és molt difícil que no el comparteixin amb els fills.

- *Llegiu en veu alta als vostres fills quan són petits.* D'aquesta manera l'infant associarà els llibres amb una experiència de benestar. També és bo que els pares inventeu històries a partir de les imatges d'un llibre; d'aquesta manera despertareu en els vostres fills, a més d'una gran quantitat d'emocions, l'interès d'acostar-se al món dels llibres.
- *Practiqueu la lectura de deu a vint minuts cada dia amb ells.* És més beneficiós llegir un temps curt cada dia que no pas llegir una hora seguida un cop a la setmana. A més d'ajudar-los a desenvolupar l'hàbit lector, els vostres fills us agrairan aquesta estona de dedicació i acompanyament diari. D'altra banda, cal remarcar que per ser un bon lector, a més de llegir, és imprescindible que els vostres fills sàpiguen explicar el que han llegit. D'aquesta manera garantireu la comprensió del text i potenciareu el seu interès per la lectura.
- *Cal que tingueu a casa llibres que els interessin perquè són l'instrument més poderós per convidar a la lectura.* Els vostres fills han de descobrir que es llegeix per aprendre, però també per passar-ho bé, per plaer i per distracció. Si els nens diuen que llegir és avorrit, de ben segur és perquè no han trobat les lectures adequades als seus gustos.
- *És important que disposeu d'un lloc agradable per llegir* amb llum adequada, amb tranquil·litat i sense sorolls que poden distreure la lectura.
- *Ajudeu-los a planificar un temps per a la lectura* i penseu que fora de casa també hi ha llocs i moments per llegir: a la biblioteca, a l'autobús, a la consulta mèdica...
- *Doneu-los a conèixer altres formats*, com els llibres digitals, els blogs, les pàgines web... com una manera diferent d'acostar-se a la lectura.
- *Interesseu-vos per les seves lectures de classe* i compartiu-les amb tanta naturalitat com pugueu, sense convertir-les únicament en un deure escolar. És molt positiu que aprofiteu moments distesos per poder parlar-ne.
- *Feu amb ells activitats al voltant dels llibres*, com ara dibuixar sobre els personatges dels llibres que llegeix, anar al teatre o al cinema a veure obres relacionades amb llibres... Si vosaltres gaudiu anant a una

llibreria i fullejant llibres, els nens de ben segur que aprendran a valorar aquests moments i també aprendran a escollir els seus propis llibres.

- *Regaleu llibres pels aniversaris i celebracions*, d'aquesta manera aprendran a valorar-los i a associar-los com una font de plaer.

En un llibre que vaig tenir el plaer de coordinar, Jaume Cela comentava el següent:

Per formar lectors ens calen fer vives quatre accions i fer-les vives en el nostre dia a dia personal i en el dia a dia social.

- La primera és veure llegir, sobretot veure llegir la gent més propera amb qui convivim i aquelles persones que són referents socials. I el mestre n'és una.
- La segona es resumeix en la frase: el veure ens porta al voler. Voler llegir arriba de la mà de veure llegir. La lectura és una cara de la introducció a la lectura perquè ens facilita el seu coneixement i ens fomenta la imaginació, facultat imprescindible que ens permet transformar-lo.
- La tercera és poder llegir i aquest poder cal interpretar-lo en clau social. Necessitem espais on es reuneixin les veus dels qui han parlat abans que nosaltres, dels semblants que s'han formulat les mateixes preguntes que nosaltres ens formem i que han trobat respostes que han donat sentit a la seva existència i que poden, per tant, ajudar-nos a trobar el sentit de la nostra. Les biblioteques personals, escolars o d'altra mena són aquests espais privilegiats.
- La quarta i última acció és saber llegir, i en aquesta la institució escolar hi té un paper fonamental, perquè bona part del que representa aquesta acció es produeix en el context escolar.

Però encara hi falta un element: obtenir plaer d'aquest procés. P. 98.

PORTELL, Joan (ed.) (2004). *M'agrada llegir*. Badalona: Ara Llibres

José Antonio Marina i María de la Válgoma han redactat algunes receptes màgiques per potenciar la lectura que ressenyo a continuació:

- *Primera recepta màgica*: Encomanar el nostre entusiasme mitjançant una poètica apassionada i tenaç

- *Segona recepta màgica*: Els éssers humans tendeixen a imitar les persones que estimen, que admiren o per les quals volen ser acceptats. Proporcionar exemples adequats és un mètode eficaç de concretar els desigs.
- *Tercera recepta màgica*: Els éssers humans tendeixen a repetir els comportaments que resulten premiats. Les recompenses tenen a veure amb els grans anhels i necessitats de les persones: guadir, sentir-se estimats, progressar, ampliar les pròpies possibilitats, ser acceptats pel grup.

MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la (2006). *La màgia de llegir*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A. P. 84

Finalment, Juan Carles Girbés elabora dos decàlegs que també poden ser d'interès:

Decàleg de la família compromesa amb la lectura

- Valorem el fet de llegir
- Expliquem-los llibres
- Que ens vegin llegir
- Fem del llibre un objecte quotidià
- Parlem de llibres
- Llegim amb ells
- Fem de la lectura un costum saludable
- Regalem llibres
- Animem-los a escriure
- Impliquem-nos en el procés

Deu consells infal·libles perquè odiïn els llibres

- Destaquem-los els errors
- Obliguem-los a llegir
- Menyspreem els seus gustos
- Imposem-los les lectures
- Demanem-los resums
- Controlem tot el que llegeixen
- Recordem-los els beneficis de llegir
- Relacionem els llibres només amb els deures
- Castiguem-los sense tele

- Exigim-los lectures inadequades.

GIRBÉS, Joan Carles (2008). *Guia pràctica per a fer fills lectors*. Alzira (València): Edicions Bromera. Pàgines 33 i 42 respectivament.

5. Activitats

Abans de fer un llistat i donar algunes orientacions de cada una de les estratègies proposades hauríem de tenir present el següent:

- L'aprenentatge de la lectura no és un camí lineal, ans al contrari, a voltes es fan grans marrades, es perd el camí, hom s'atura a descansar, s'intenta fer dreuera..., tot per tal que el lector es vagi assegurant els passos i no s'entrebanqui.
- Així mateix tampoc és un camí sempre ascendent, ja que hi ha grans planells on el lector es distreu i l'ajuda a assentar els coneixements adquirits. Deixem-lo tranquil i animem-lo, convidem-lo en tot moment a continuar el camí que ell mateix es vagi marcant. També es pot donar el cas que el camí escollit no s'adigui als interessos del lector i aquell tram efectuat es refagi i es retorni a territori conegut. Això mai ha de suposar un fracàs per a ningú.
- Finalment tenir en compte que no és un camí fàcil, que demana un cert esforç –una paraula tan en desús-, però sempre cal fer veure que aquest s'ho val, que el que es pot descobrir en la propera lectura bé val efectuar un nou intent per anar més enllà.

Això, però, caurà en sac foradat si els qui prediquem no ho fem amb l'exemple, i el que potser és més important: mai es podrà transmetre un plaer si abans no l'ha viscut aquell qui en parla.

És per això que llegiu, llegim, que llegeixin!

5.1. Orientacions per com motivar els nens i nenes a la lectura

En l'apartat anterior -4. La lectura a casa-, hem recollit alguns consells de com motivar a l'hàbit lector des de casa. Aquests consells tenen la voluntat d'orientar als pares i les mares a desenvolupar hàbits sans a l'entorn de la lectura i és per això que poden ser utilitzats de diferents maneres en el centre: ja sigui entregant-los com a tríptics amb els

fulls de matriculació de l'alumne, durant la primera reunió de pares d'alumnes, recitant-los a les assemblees de l'AMPA, etc.

És interessant tenir present aquestes orientacions ja que, com hem comentat amb anterioritat, és des de casa on cal fer un esforç especial per la potenciació de l'hàbit lector.

5.1.1. 10 minuts de lectura lliure diari al centre / 20 minuts de lectura a casa

Entre les activitats més transversals, més d'acord amb les anomenades tres potes del PLEC –competència lectora, competència informacional i gust per la lectura-, hi ha una que aporta beneficis a totes elles: programar deu o quinze minuts de lectura a l'inici de la jornada.

En alguns centres de Catalunya aquesta activitat ja fa algun temps que s'està aplicant amb un èxit evident des dels primers compassos:

- els alumnes mostren un major interès per la lectura,
- els beneficis sobre la comprensió lectora, una de les bases de totes les competències, són evidents,
- la predisposició pel treball, després de deu minuts de tranquil·la lectura, beneficia la classe que s'imparteix a continuació,
- els alumnes que arriben tard s'integren en l'activitat sense modificar el ritme de la classe ja que es posen a llegir immediatament.

Per tot això, i molt més, aquesta estratègia, de fàcil aplicació i potser més difícil coordinació, és de gran interès la seva aplicació.

Al mateix temps, es pot pactar amb l'AMPA aquesta relació de 1:2 amb el temps dedicat a casa per la lectura, és a dir, per cada deu minuts de lectura lliure a l'escola se'n dedicaran vint a casa, a ser possible compartida i just abans d'anar a dormir.

El pacte es pot rubricar amb una signatura formal on s'expressi la bona voluntat per totes les parts pel seu compliment.

5.1.2. Veure llegir als mestres i professors

Hi ha la famosa experiència explicada per l'escriptor Emili Teixidor en la que comenta que quan entrava a classe ell portava tres llibres. Als nois i noies els hi presentava dos dels volums i el tercer només el mostrava dient o expressant que aquell era per a lectors més grans que ells. Per suposat que l'interès que despertava el llibre prohibit era molt major que no pas els altres dos que eren potenciats pel mateix professor.

Veure llegir mestres i professors hauria de ser una divisa gravada al dintell de la porta d'entrada de cada un dels nostres centres. Hauria de ser gairebé de caràcter obligatori que els llibres, les referències a articles, els comentaris a l'entorn de les darreres

pel·lícules o obres de teatre, etc., fossin una constant en la vida del centre, en el dia a dia.

Obrir portes i finestres perquè s'escolli el verí de la lectura al centre ha de ser una constant en la tasca diària de qualsevol educador. És per això que s'ha de tenir una cura especial en que els alumnes ens vegin amb lectures a sota el braç en qualsevol indret del centre.

- Podem llegir el diari al pati, en comptes de a la sala de mestres o professors.
- Podem portar el llibre que estem llegint a classe, en comptes de deixar-lo a la bossa o a la guixeta.
- Podem començar la classe comentant alguna notícia d'interès: descobertes genètiques, problemes estadístics, premis literaris, defunció d'autors famosos, etc.
- Podem col·locar llibres i lectures al damunt de la taula de la sala de mestres i professors, motivant l'intercanvi d'exemplars o pel simple fet que siguin visibles en tot moment per aquell alumne que hi accedeix.

Podem fer tantes i tantes coses que no acabaríem mai. Però el llibre i les lectures han de formar part del què fer diari del centre.

5.1.3. *Estirar el fil*

Aquesta activitat es pot posar en pràctica de forma transversal per cursos, cicles o fins i tot etapes. La idea és molt senzilla: un lector petit escull quin és per ell el llibre que li és més significatiu o que li crida més l'atenció, aquell que li ha deixat més petja, com per exemple *La caputxeta vermella*. D'aquest primer embrió demanem a un lector més gran que escull cap a on vol continuar estirant el fil: cap els llops?, cap a les nens boniques i ben educades?, cap a les històries que succeeixen a dins del bosc?..., i que porti un altre títol com per exemple *Ulldevellut*, novel·la d'Hermínia Mas que parla de llops i la relació amb una nena del Pirineu català. I així progressivament cap a l'ESO i més enllà.

Tot plegat ha de portar a que d'una primera història en vagin naixent fils conductors que permetin elaborar camins lectors diversos, enriquidors i que portin que els lectors descobreixin llibres i autors que en un format més formal o curricular no haugessin descobert mai.

De les seleccions en podem elaborar exposicions amb els llibres de la biblioteca del centre o amb els que aportin els lectors de cada una de les cases.

Cada fil es pot reconvertir en una bibliografia personalitzada en la que es demanarà a pares i mares que la tinguin en compte en l'adquisició de llibres de lectura per regalar en dates assenyalades. La implicació de tot el centre és evident, i per suposat de tot el

claustre, qui pot aportar lectures per completar el camí fins a la narrativa, poesia o teatre d'adults, així com pàgines web o articles de diaris i pel·lícules que ofereixin noves visions al fil tot just començat a descabdellar als primers nivells de la Primària o de l'Educació Infantil.

5.1.4. Recull de frases famoses

Sempre m'han agradat aquelles agendes que per cada dia et pengen una frase famosa que t'obliga a una petita reflexió. Tot sigui per afuar l'enginy, per començar a entrenar les neurones, per donar peu a un petit debat o a tot un projecte del centre, hi ha frases de matemàtics, físics, biòlegs, escriptors, etc., famosos que ajuden a aquesta tasca.

Per realitzar aquesta activitat de centre només cal que ens connectem en alguna de les múltiples webs de frases famoses per descarregar-ne una per dia, setmana o mes. La frase pot ser col·locada a l'entrada del centre, en un lloc preferent, sota el rètol de FRASE DEL DIA/SETMANA/MES. Per suposat que s'ha de citar l'autoria.

La frase pot donar peu a relacionar-la amb una bibliografia de l'autor a fi i efecte que permeti ampliar el seu coneixement a aquell qui ho desitgi. Així mateix es pot fer un petit aparador amb els llibres citats, fotografies i una breu biografia.

El grau de compleció d'aquesta activitat dependrà de la bona voluntat d'aquells qui la portin a bon port, de manera que no defalliu i sort.

Posteriorment la frase pot ser portada a casa i convertida en motiu de conversa en el si de cada una de les famílies.

5.1.5. Entregar bibliografies seleccionades

Si tenim en compte que molts pares i mares no han de perquè conèixer quins són els llibres més adequats pels seus fills, res millor que en dates assenyalades –Nadal, Reis, Sant Jordi, vacances d'estiu...- entregar una bibliografia on es citin mitja dotzena de llibres, novetats o no, que poden ser d'interès pels lectors d'aquelles edats.

Per l'elaboració d'aquests llistats podem basar-nos en el coneixement del bibliotecari o bibliotecària del centre o del poble o del barri, així com del llibreter o llibretera de capçalera que hem de tenir cadascú de nosaltres.

Per l'elaboració de la selecció és interessant que no només es citi el llibre si no que a més es faci un petit comentari del seu argument així com una petita valoració. No cal més de tres línies per despertar l'interès per la lectura d'aquell llibre. En el llistat no només és necessari incloure llibres, ja que també hi pot haver pel·lícules d'interès o obres de teatre que es representin a la població.

5.1.6. Com escollir un llibre

Dins del pla L'Impuls de la lectura del Departament d'Ensenyament, s'ofereixen algunes orientacions per l'elecció de les lectures dels nostres fills i filles. Aquestes orientacions poden ser entregades a l'inici de cada curs o en motiu de dates assenyalades.

A l'hora d'escollir un llibre per als vostres fills, haureu de tenir en compte els seus interessos, i també les característiques pròpies de cada edat. Seguidament us presentem unes orientacions per grups d'edats.

Fins als 5 anys

A partir dels sis mesos escolliu llibres que puguin cridar la seva atenció, que expliquin històries a partir d'imatges amb pocs detalls per tal que les reconeguin amb facilitat. Quan ja són una mica més grans podeu escollir llibres que tinguin protagonistes o temes amb els quals es puguin identificar: nens de la seva edat, animals, etc. Cal que siguin llibres curts. A partir dels 3 anys els llibres ja poden tenir més lletres, però és important que continguin un vocabulari o unes frases senzilles i que la lletra sigui grossa. És important que els llibres estiguin fets de diversos materials, que es puguin mullar per jugar a la banyera, amb tapes dures perquè no els trenquin, de cartró per ajudar-los a passar les pàgines millor, de roba per si se'ls posen a la boca, amb il·lustracions grosses, etc.

Dels 6 als 8 anys

Els llibres per a aquestes edats han de relatar històries quotidianes i conegudes, també llegendes i faules, amb varietat de personatges (quotidians, màgics, poderosos...) per tal d'estimular la seva imaginació. Han de ser llibres amb capítols curts, lletra grossa i que ajudin a entendre la història amb imatges (dibuixos, fotografies...).

Dels 9 als 12 anys

Als joves d'aquestes edats els agraden històries d'acció (misteri, ciència-ficció, còmics) on els protagonistes tinguin personalitats més complexes (presentin canvis de conducta, d'edat...), que s'enfrontin amb problemes propis d'aquestes edats i també que els puguin informar de temes actuals que siguin del seu interès. Cal que tinguin relats més llargs i de més complexitat, on, per

exemple, es narri més d'una història en el mateix llibre. El llenguatge ha de ser quotidià i és bo que hi apareguin il·lustracions que acompanyin la història.

Dels 13 anys endavant

Cal que siguin llibres d'actualitat amb protagonistes i temes amb els quals es puguin identificar (amor, amistat, misteri, música, esport...). Poden ser relats d'històries extenses, fins i tot que ocupin més d'un llibre (trilogies, per exemple). Poden tenir il·lustracions si són necessàries per comprendre el relat o la informació.

5.1.7. Intercanvi de llibres

Des de sempre, i més en els temps actuals, l'intercanvi de llibres és una proposta interessant per economitzar.

Per fer l'intercanvi es pot desenvolupar de diferents maneres:

- marcant un dia especial d'intercanvi –Sant Jordi-, on cada llibre és intercanviat per un altre;
- deixant una taula o prestatge a l'entrada del centre perquè tothom deixi i agafi els llibres que hom vol intercanviar;
- fent un fons d'intercanvi on cada llibre passa a formar part del fons de la biblioteca;
- resolent l'intercanvi de forma amistosa, de tu a tu, al llarg d'un dia batejant amb un nom en relació a l'intercanvi de llibres,
- etc.

La qüestió és que els llibres no s'adormin en un prestatge si no que corrin de mà en mà, que es passin de lector en lector. Cal tenir en compte, però, que com més pròxim estan els lectors, com més intercanvi de comentaris a l'entorn de les emocions que se'ls ha despertat la lectura d'un determinat volum, millor, més aconseguim potenciar l'hàbit lector.

5.1.8. Desenvolupar un club de lectura

Un club de lectura és un bon punt d'intercanvi d'experiències lectores. Hi ha, però, algunes premisses que cal tenir en compte ja que no tots els clubs funcionen pel simple fet de trobar-se i xerrar de llibres.

El club de lectura juvenil ha de trobar algun incentiu que el faci atractiu als joves i, molt especialment degut a l'etapa adolescent que viuen en aquells moments, la dimensió social i comunicativa pren un paper essencial. La motivació que pot portar un jove

lector a participar en un determinat club a voltes són els amics que hi assisteixen més que les lectures en si mateixes.

Un club de lectura entre joves en l'actualitat, quan el diàleg sembla que estigui de rebaixes i fer-la petar sigui una activitat en perill d'extinció, també té una dimensió social i comunicativa. I aquesta és, potser, la clau perquè un club de lectura tingui èxit entre els joves lectors. I és que els clubs de lectura de joves estan subjectes a algunes normes diferents als clubs destinats a adults.

Però atenció, un club de lectura no hauria de ser:

- un espai on parlar de tot i perdre de vista els llibres. És per això que la feina del coordinador és essencial perquè això no passi;
- tampoc ha de caure en la demostració del coneixement d'un sol participant a fi i efecte de consolar el seu ego, o d'aquell que es creu graciós, o d'aquell que té un posat de "passota", etc.;
- ni esdevenir un lloc d'escarni públic d'aquell que s'atreveix a expressar els seus sentiments o emocions a l'entorn de l'experiència de llegir; ans al contrari, ha de saber-se valorar les aportacions personals de tots i cadascun dels participants.

Més complicat és que, curós com pot arribar a ser un adolescent per allò que diran els altres de la seva opinió, n'hi haig molts que només escalfin la cadira i no obrin la boca durant una hora o més. És aleshores quan s'han de treure les armes del bon dinamitzador i provocar el debat, aconseguir que s'impliquin i que aportin diferents visions.

En els darrers cursos de Primària i durant tota la Secundària els nois i noies comencen una etapa diferent: l'adolescència. Al llarg d'aquests anys d'importants canvis físics, també cal afegir-hi els canvis d'enfocament social: la seguretat de l'entorn familiar que fins aleshores li ha donat tranquil·litat al nen o a la nena, canvia de direcció i s'enfoca vers els amics, base de molts dels seus comportaments a partir d'aleshores. És una època en que la dimensió social de tot allò que es fa amb els amics pren una importància cabdal, així com d'allò al que no es participa o no se'n forma part per imperatiu patern o matern es converteix en una tragèdia de dimensions històriques, és a dir, com l'enfonsament del Titànic.

Controlades aquestes tragèdies, els joves que participin en un club podran començar a assaborir nou un gust de la lectura: se n'adonaran que un llibre té més d'una dimensió. A més del vessant narratiu, excessivament valorat fins aleshores amb resums o narracions orals que responen al treball escolar *escriu o explica en veu alta què passa en el llibre*, els joves lectors potser començaran a entreveure que darrera d'un relat hi ha un autor, una època, una idea o pensament desenvolupat a través d'un personatge, etc. Aquesta porta que s'obre, i que permet descobrir altres viaranys més enllà de

l'argument, per molts dels lectors pot esdevenir una descoberta que els farà còmplices d'una lectura més profunda. Un aprenentatge que a voltes s'oblida a les classes de llengua i literatura enfeïnats com podem estar amb altres objectius més immediats.

A més, llegir un llibre en un club, sabent que són diversos els lectors que en aquell mateix moment poden estar vivint les mateixes experiències en la seva imaginació, porta a un grau de complicitat de gran interès amb els demés membres del mateix. A més, la "necessitat" d'expressar allò que hom ha sentit durant la lectura –sentiments, emocions...-, mesclat amb la voluntat d'encertar en el judici del llibre, porta a que la lectura del jove lector sigui més profunda, més analítica que no pas la que fariem amb una lectura d'esbarjo i divertiment.

Estudis recents han explicat que un lector es construeix a partir d'influències diverses: l'escola, els pares, els avis, els germans, els companys de feina... Entre tots poden exercir una pressió sobre el *no lector* que, fins i tot d'adult, es reenganxa o descobreix el plaer de la lectura. Aquests estudis, així mateix, han observat que un dels elements principals pels quals un nen es converteix en lector és que totes aquestes influències s'executin al mateix temps i millor com més siguin en nombre. Ja no ens diuen res sobre si en el marc d'un pla de lectura es puguin efectuar coordinadament ja que actuacions d'aquesta mena són massa recents com per poder-ne recollir els fruits. Per això els clubs de lectura poden esdevenir un pol nou i dinàmic d'atracció envers la lectura, una estratègia a tenir molt en compte que desenvolupada extracurricularment pot ser el cant de sirenes per aquells alumnes que massa vegades han rebutjat la lectura, ja que massa vegades els han obligat a mantenir una relació estreta amb l'educació reglada i els conseqüents objectius i avaluacions.

També hem de tenir en compte que un club de lectura, on les opinions s'expressen amb franquesa, claredat i sinceritat, contribueix a la parla i l'expressió oral entre els participants. Aprendre a expressar-se bé, a tenir un discurs endreçat, a utilitzar un vocabulari ric..., té i tindrà beneficis evidents en el futur del jove lector: li permetrà defensar més i millor les seves idees, aconseguirà presentar-se de forma clara davant els demés i la percepció dels altres envers ell millorarà perquè el tindran en més bon concepte i, en definitiva, desenvoluparà més i millor la seva competència social.

Així mateix un club de lectura pot esdevenir, mercès a una acurada selecció dels títols, en el pont entre la lectura infantil i la lectura d'adult.

Un club de lectura, sigui en el marc d'un centre escolar o d'una biblioteca pública, ha de convertir-se en un espai de llibertat d'expressió, de complicitat lectora que passi a ser un pol de trobada juvenil que ajudi a la creació de teixit social, expressió i formació literària i cultural. Per tot això i, molt especialment perquè quan participes en un club

t'ho pots passar molt i molt bé, és bo d'organitzar-ne en el marc del vostre centre, biblioteca, poble, barri o ciutat. De ben segur que no us en penedireu.

5.1.9. Ús de les xarxes socials

La professora Gemma Lluch de la Universitat de València recentment va penjar, justament en una xarxa social, una interessant experiència de com gestionar un club de lectura utilitzant les tecnologies més actuals. A continuació utilitzem les mateixes paraules de la Gemma Lluch per descriure l'experiència:

Compartir l'experiència lectora a Internet, llançar-la a la xarxa social és possible a través de Twitter, Tuenti, Facebook... Avui descrivim com compartir-la a [Twitter](#):

- Passos:

- proposem la lectura d'un llibre a la comunitat,
- triem un hashtag amb la paraula clau, per exemple el títol del llibre,
- proposem una data per iniciar-ne la lectura i endavant.

Totes les persones que hi participen fan comentaris sobre l'obra amb l'ús del hashtag que permet resseguir-ne els comentaris.

- Posem alguns exemples: @lalectora va llançar el projecte [@llegimipiulem](#). El [bloc](#) de la iniciativa resumeix bé el projecte:

- “Llegim i Piulem és una tertúlia literària 2.0. Compartim l'experiència lectora d'obres de literatura catalana a Twitter. Des d'aquest bloc us informarem de properes lectures, activitats i altres novetats. Seguiu-nos a <http://twitter.com/llegimipiulem>”.
- Una de les tertúlies ha estat sobre el [#cantioventut](#) de [#montserratroig](#). En definitiva, la proposta té l'objectiu de compartir lectures a Twitter d'obres de la literatura catalana.
- Animat per aquest projecte, [@natxomr](#), Ignasi Moral Reig de l'IES El Quint (Riba-roja de Túria) proposa [#dialeq12](#) una lectura compartida amb els estudiants de Batxillerat del llibre proposat per *Diàleg de l'escriptor*. Ignasi descriu l'activitat de la manera següent: “Aquesta activitat pren com a punt de referència les tertúlies literàries que periòdicament organitza el grup [@llegimipiulem](#) per compartir l'experiència lectora d'obres de la literatura catalana a Twitter. L'obra objecte d'aquesta tertúlia, realitzada amb alumnes de primer de batxillerat, és *Nou llibre de les bèsties*, de Carles el Saure (Ed. Moll). L'activitat consisteix a compartir la lectura de l'obra, a mida que es duu a terme, amb la resta de companys de l'aula a Twitter. Per identificar les intervencions del grup i seguir el fil de conversa utilitzem l'etiqueta [#dialeq12](#).”

Per orientar els alumnes sobre com participar en la tertúlia (majoritàriament coneixen el funcionament de l'eina però no tenen experiència en l'ús de Twitter amb la finalitat formal que es proposa), només se'ls dóna una sèrie d'orientacions sobre el possible contingut de les intervencions en la tertúlia. A nivell molt general, es proposa que les intervencions poden ser sobre:

- Citacions de fragments, oracions, expressions que criden l'atenció.
- Hipervincles amb elements de la xarxa relacionats amb quelcom de la lectura.
- Comentaris sobre algun aspecte de l'obra: l'acció, els personatges...
- Anàlisi dels trets lingüístics (en aquest cas concret, com que l'autor és mallorquí, se'ls proposa comentar els trets dialectals de l'obra).
- Remarques sobre els jocs lingüístics de l'obra (aspecte molt destacat d'aquesta obra en qüestió).
- Proposta de preguntes i/o reflexions per a debatre amb la resta a partir d'algun aspecte, dubte...
- Escriptura d'alguna idea imitant l'estil del llibre (a mode de microrelat d'un màxim de 140 caràcters)."

A banda d'aquestes indicacions per orientar l'alumnat sobre el tipus d'intervencions que hi poden fer, es subratlla la importància, tenint en compte que la tertúlia a Twitter serà pública, de tindre cura del registre lingüístic i la correcció ortogràfica.

La finalitat de la proposta és llegir un mateix llibre un grup del centre o de la classe o amb altres lectors desconeguts, en l'espai limitat d'un tweet (140 caràcters) i un període de temps consensuat. Tot allò que escrivim a Twitter és públic i compartit i el [hashtag](#) o etiqueta ens ajuda a seguir la conversa com, per exemple, #Aloma.

Aquest tipus de lectura compartida i conjunta deslocalitza la lectura del centre educatiu i la porta al món virtual, dóna protagonisme als lectors que poden mostrar els seus sentiments abans, durant i després de la lectura i els lectors són els que produeixen els continguts perquè l'entorn pot afavorir una major participació.

Com ha fet Ignasi Moral en la pràctica #diale12 és important consensuar una sèrie de normes, per poques que siguin, sobre el tipus de comentaris, la forma, els terminis de lectura, etc.

Si treballem amb lectures no canòniques, no és necessari que tot el grup participe alhora amb un sol llibre, el més interessant és buscar una etiqueta comuna per unificar els comentaris de les lectures. Després, els twitts elogiosos seran els millors promotors de lectura.

Del llibre Gemma LLUCH (2012): *La lectura al Centre. Llegir (i escriure) llibres, pantalles, documents al Pla de Lectura de Centre*. Alzira: Bromera.

5.1.10. Lectura en veu alta a classe i a casa

La lectura de contes i narracions per capítols, així com d'obres de teatre o altres gèneres o subgèneres literaris és una pràctica per tothom demandada però per pocs aplicada. Els beneficis de la lectura en veu alta, amb el que suposa de poder compartir una història conjuntament amb la resta de companys de la classe o amb els pares, és una de les experiències més beneficioses pel desenvolupament de l'hàbit lector.

En el compartir la lectura pot estar el secret de l'adquisició de l'hàbit, i és per això que cal desenvolupar un programa a l'escola i un compromís per part dels pares perquè aquesta experiència arribi a bon port.

Per fer una lectura en veu alta, però, és vital que el lector s'hagi preparat el text prèviament, especialment per part de l'educador. A casa, el text es pot seleccionar d'un bon munt de títols aportats pel mateix lector, fet que a l'escola o a l'institut es fa més difícil degut a la disparitat d'opinions dels presents a l'activitat.

En un primer moment hom pot trobar-se que li fa un xic de respecte, especialment si el públic és nombrós, però el grau de teatralització ha de ser aquell en el que un se senti més còmode. És a dir, no cal fer una declamació exagerada, ni una gestualització teatral, si no només que el lector se senti amo i senyor de l'activitat.

Si es vol compartir la lectura amb els oients cal tenir cura que aquesta no sembli una forma d'avaluació del nivell lector si no només una manera de compartir la màgia de la narració. I és que si els alumnes se n'adonen o perceben que se'ls està fent un seguiment, aleshores podem perdre l'encant i convertir la lectura en veu alta en una activitat curricular, fet que associarem directament a l'estudi, al tedi, a l'obligació.

5.1.11. Portar un llibre de la biblioteca pública

No tots els infants i joves tenen present on és la seva biblioteca pública del poble o del barri. Així mateix, tampoc tots els pares i mares o tutors coneixen la seva ubicació exacta i els serveis que ofereix. És per això que entre les tasques a realitzar a casa, orientades des del centre, hi hauria d'haver la visita a la biblioteca més propera.

Aquesta visita pot ser programada o no. Com a mostra de la seva visita podem demanar als nens i nenes que portin un llibre de préstec de la biblioteca. Aquesta demanda haurà estat possible ja que:

- el nen o la nena haurà visitat la biblioteca,
- haurà pogut observar les possibilitats de lectures que ofereix,
- haurà hagut de demanar un llibre,
- serà necessari obtenir el carnet de lector,

- i posteriorment, per suposat, es veurà obligat a tornar-lo, un fet que representa una segona visita i, en conseqüència, la possibilitat de continuar fent rodar la roda dels préstecs.

Per part del centre pot ser interessant que abans de l'inici de l'activitat s'informi al personal de la biblioteca a fi i efecte que els rebin poden respondre a les demandes concretes. Hem de tenir en compte que l'establiment de llaços de coneixença entre bibliotecari/a i lector és un gran promotor de l'hàbit lector.

5.1.12. Visitar una llibreria

En el recorregut lector de cada nen o nena hauria de ser present la llibreria. I és que hem de fer que els lectors siguin conscients de l'espai on poden consultar i adquirir aquell títol que els hi ha aconsellat l'amic o el mestre. Amb el coneixement de la llibreria diríem que es tanca el cercle de la lectura: mestre/professor/biblioteca com a mediador, llibreria com a subministrador, i lector com a consumidor final. Aquest cercle és essencial per poder donar resposta als interessos del lector, sense que aquest se senti naufrag dels seus interessos.

Igual que en l'activitat anterior, les visites poden ser programades o, si més no, han de ser coordinades a fi i efecte que el llibreter conegui el perquè aquell lector ha entrat en el seu establiment. Recordem que el llibreter pot esdevenir un bon mediador, per no dir imprescindible, en el camí lector de qualsevol persona, i és per això que, igual com tenim el nostre metge de capçalera, hem de tenir el nostre llibreter de confiança, aquell amb qui podem contrastar les nostres lectures.

5.1.13. Les visites d'autors o Com gestionar les trobades amb autors a escoles i instituts?

En un article de la revista Faristol (número 63, novembre de 2009. Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, http://www.clijcat.cat/faristol/descargas/65/3_65.pdf), l'escriptor Carles Cano i el mestre, i també escriptor, Jaume Cella, aportaven el seu gra de sorra en el debat de com hem de gestionar al centre la visita d'un autor. L'article, elaborat com un diàleg a dues bandes, ens ofereix una perspectiva interessant on sempre hem de tenir cura, també, de comptar amb la intervenció dels pares i mares del centre. Aquesta intervenció pot esdevenir clau per l'èxit de la trobada o per desenvolupar una posterior xerrada a l'entorn de la visita d'aquest autor o autora.

A continuació trobem el text íntegre de l'article i, si voleu, podeu recuperar-lo de la revista en l'enllaç que es referència amb anterioritat:

Bon dia, lectors! –des de la perspectiva de l'autor-. Carles Cano. Escriptor i mestre

Sovint faig encontres en col·legis i instituts on han llegit els meus llibres. Els faig per diverses raons, perquè trobe que és la meua feina i si no m'espavile, els llibres, desgraciadament, no es venen sols; perquè m'agrada trobar-me amb els meus lectors i saber de primera mà què els ha semblat allò que he escrit; perquè també m'agrada saber, a través dels mestres com ha funcionat el llibre i quines sensacions, gaudis o maldecaps els ha produït als xiquets i xiquetes que l'han llegit...i per algunes coses més. Normalment l'experiència és prou satisfactòria per les dues bandes, però a voltes ho és més, altres vegades només un poc i fins i tot, alguna vegada, ha estat poc satisfactòria, per no dir gens. Analitzant aquelles experiències que han resultat més plenes, aquelles que et deixen amb la mel als llavis, he arribat a la conclusió que hi ha algunes coses que es poden fer abans, durant i després de l'encontre amb l'autor per a que eixa experiència tinga sentit. I ací hi ha, sobretot, tres factors que han d'estar plenament implicats: l'autor, els mestres i els xiquets. Anem a pams, ahí va un petit decàleg:

Abans de l'encontre

1. Primer que res, el mestre ha d'haver llegit el llibre, i li ha d'haver agradat, açò sembla una perogrullada, però no és la primera vegada que he anat a un encontre on els mestres no sabien ni de què anava el llibre, que l'havien recomanat perquè el comercial de l'editorial els havia dit que estava molt bé i que hi aniria l'autor. Les coses no es fan així, hi ha molts llibres i molts autors, i és absolutament necessari que els mestres els coneguen, o almenys, que coneguen aquell amb què els seus alumnes van a tenir un encontre. I que el trien ells, si el mestre estima aquell llibre, sabrà transmetre l'entusiasme i les ganes de llegir-lo als seus pupils. Ah, els xiquets també han d'haver llegit el llibre, clar; eixes modernitats de que vaja primer l'autor i després ja llegirem el llibre, normalment, no funcionen.
2. Funciona molt bé que els alumnes coneguen abans l'autor, que investiguen en la seua biografia, que veguen quins altres llibres ha escrit i portar-ne algun a la classe, veure a què es dedica a més d'escriure, quin aspecte té, on viu, etc, etc. Açò ara és molt fàcil amb les noves tecnologies.
3. Una altra cosa que podria semblar contradictòria amb l'anterior, però que jo crec complementària, seria que els alumnes descrigueren com s'imaginen l'autor a partir del seu llibre: quin aspecte físic té, quin caràcter, quants fills tindrà, si té gos, gat o canari... i fins i tot que el dibuixen. Açò desperta la curiositat, i és molt divertit comprovar després, en l'encontre, les diferències i similituds entre la imaginació i la realitat.

4. Fer alguna cosa creativa que tinga a veure amb el llibre: un poema, una cançó, el desenvolupament d'un personatge secundari, la continuació del conte, un dibuix, un acròstic amb el nom de l'autor, alguna manualitat... tot això reforçarà el lligam entre el llibre i el lector.
5. Preparar entre tota la classe una bona entrevista, procurant no repetir les preguntes i triant aquelles que, per consens entre tots, es decidisquen que són les més interessants
6. Escriure-li una carta a l'autor, contant-li com està resultant l'experiència de la lectura del seu llibre i com estan desitjant que arribe el dia de trobar-se personalment. La majoria tenen pàgina web i si no, a través de l'editorial es pot aconseguir l'adreça.

Durant l'encontre

7. És absolutament necessari que els mestres estiguen presents en l'encontre, també a ells els interessen les coses que es diran allà i és molt possible que algun alumne els sorprenga, per a bé, amb la seua actitud o la seua pregunta. L'autor no ha anat allà a fer de mestre o de policia.
8. Sabem que, en la majoria dels casos, a penes tenim una hora escassa per a compartir amb els nostres lectors, per tant l'hem de fer el més interessant i colpidora possible, que per a ells resulte una experiència única, màgica. Si l'encontre s'ha preparat mínimament, els xiquets i xiquetes tenen veritable ànsia, unes ganes tremendes de conèixer aquell qui els ha fet gaudir amb la lectura. No podem decebre eixes ganes, cal arromangar-se i posar tota la carn a l'olla, estar allà com si fora la primera vegada. Respectar el teu públic.
9. Un petit conte, anècdotes, contarelles...faran l'encontre lleuger, divertit i memorable.

Després de l'encontre

10. Si s'han quedat preguntes per fer, és el moment d'enviar-les. L'autor les contestarà encantat. També és el moment de les valoracions i d'explicar-li a l'autor si ha cobert les expectatives que tenien posades en ell, què han sentit els alumnes, si això ha redundat en benefici o no de la lectura a la classe, si ha suscitat algun debat o ha despertat alguna vocació literària...fins i tot ací pot sorgir una relació epistolar.

És clar que es poden dir i fer moltes altres coses, però amb aquestes és més que segur que l'encontre amb l'autor serà una experiència extraordinària, única. Bons encontres i bona sort!

Benvingut míster... –des de la perspectiva del mestre- Jaume Cela, mestre i escriptor

Un text assoleix el seu màxim sentit quan el llegim, quan l'interpretem. Qui llegeix té la responsabilitat de significar allò que algú ha escrit. Fins i tot un text tan personal com el diari íntim facilita el desdoblament de l'autor que escriu per a ell mateix, però que sovint descobreix que allò que ha escrit sembla provenir d'un altre jo desconegut que el sorprèn. Aquest descobriment és un dels valors que té aquest gènere o aquesta forma textual que és, per altra banda, on l'autor enganya o s'enganya amb més habilitat.

L'escola és una institució d'acollida i té, entre d'altres funcions, la de mostrar el món – les flors, les violes i el romaní-. És, per tant, un espai ideal per posar en contacte la persona que escriu amb les persones que llegeixen i facilitar que aquest encontre sigui el més profitós possible per a tothom.

Visites d'autors a la classe

Al nostre país és tradicional planificar visites d'escriptors, d'escriptores, d'il·lustradors i d'il·lustradores - no tant encara d'editors ni d'editores o d'altres persones vinculades a les vessants industrials del llibre- que arriben a una classe per comentar la seva creació amb els lectors i les lectores, per exposar la seva obra a la mirada dels que n'acaben donant sentit amb la seva activitat, per assumir el risc que sempre comporta pensar que les opinions dels altres tenen una part de veritat, per acceptar el risc de mirar-se amb una altra mirada.

Des de la perspectiva de l'escola, caldria tenir presents...

Des de la perspectiva de l'escola i per què aquesta trobada sigui el més rellevant possible, caldria tenir presents alguns principis que intentaré presentar breument:

1. L'autor o autora ha de tenir una escolta i una mirada clarivalent. Això significa que ha de procurar endevinar què hi ha darrera de la pregunta, anar una mica més enllà de la qüestió que se li planteja. Cal tenir present que l'escola practica molt l'art de respondre, tot i que sovint no estableix un diàleg veritable i tot queda com si fos un qüestionari on no hi ha interdependència entre els interrogants, però ensenya molt poc a preguntar i, a vegades, les criatures exposen dubtes que tenen molt poc suc i gens de bruc i el mestre, portat per un estèril respecte a l'espontaneïtat, no ajuda a tornar a formular la pregunta per donar-li un sentit més ampli.
2. L'autor o autora no pot aparèixer com un col·lega i donar la imatge que la feina que fa no té misteris. Escriure un text és un procés molt complex, difícil d'explicar, però justament el que es demana és que intenti fer visible el misteri

de la creació. Aquest és un dels temes centrals d'una visita i per això apareixen tantes vegades preguntes relacionades amb la inspiració, en aquesta mena d'estat misteriós on semblen estar situades les persones que es dediquen a la creació literària. Ras i curt: els nens i les nenes han de tenir clares dues coses: que una novel·la, un conte, un poema, una peça teatral o un assaig es fa amb paraules i amb moltes hores d'escriure, de rellegir i de tornar a escriure fins arribar a un punt que l'autor decideix que allò que ha escrit ja està prou bé.

3. L'autor o autora han d'interessar-se per tots els nens i les nenes. Ha de passejar la seva mirada per tot l'auditori. Ha d'acaronar amb els ulls. És un punt subtil, aquest, però moltes vegades aquestes visites deixen una petja més inesborrable quan cada criatura s'ha sentit mirada i escoltada d'una manera personal, tot i que l'actuació es doni en un marc col·lectiu.
4. L'autor o autora ha de procurar informar i fer resums d'allò que explica. Ha de subratllar els apartats que consideri més destacats del que està exposant perquè no pot oblidar que s'està adreçant a un públic en formació. Ja sé que sempre som "públic en formació", però no és el mateix visitar una classe que una biblioteca on els participants seran més heterogenis i que mantindran una relació més simètrica i, per tant, no necessitaran singularitzar l'experiència que es dona en un centre escolar.

Si a més, l'autor o autora mira de no caure a la temptació que a vegades li fa el mestre o la mestra de convertir-se en jurat d'un text infantil donant la impressió que això de llegir un conte escrit per nens o nenes es pot fer en tres minuts i a peu dret i, a més, és puntual a l'hora d'arribar, la visita serà molt més profitosa.

5.1.14. Altres activitats

A continuació passem a desgranar, només a títol introductori, altres activitats que es poden desenvolupar a l'entorn del centre per potenciar la lectura amb la clara implicació dels pares i mares:

1. Organitzar xerrades monogràfiques.

Trobades amb especialistes de la matèria orientades a pares i mares per conèixer quines estratègies seguir a l'hora de potenciar a casa l'hàbit lector. És interessant que aquestes xerrades estiguin programades al llarg de l'any i que es desenvolupin de forma periòdica a fi i efecte que tots els pares puguin assistir-hi al llarg de l'escolaritat dels seus fills i filles.

2. Fer la pròpia biblioteca.

Entre els bens més preuats dels nens i nenes, la biblioteca hauria de ser-hi inclosa. És per això que en les lectures del centre i en els obsequis de casa, el llibre sempre sigui

present i passi a formar part, en propietat, dels elements propis de l'entorn del lector. Recordar que els llibres han d'estar a l'abast i per tant han de ser col·locats en una prestatgeria baixa o en una caixa en els primers anys de lectura dels nens, i en un indret preferent a partir dels 6 o 7 anys.

3. *Lectura lliure.*

Que un nen estigui quiet, llegint, no vol dir que no faci res, ans al contrari. És per això que tan a casa com a l'escola o a l'institut, és necessari que els nens i nenes tinguin estones per llegir lliurement, sense sorolls ni distraccions pròpies dels entorns sobresaturats d'estímul que hi ha actualment. La lectura lliure, en tots els sentits, ha d'estar present en la vida dels nostres lectors, i això cal tenir-ho present en tot moment.

4. *Cafè i llibres, presentar novetats als pares.*

La biblioteca o qualsevol altre entorn acollidor pot convertir-se en un espai de presentació periòdic de novetats. Els llibres poden provenir del fons de la biblioteca, del que els mateixos nens i nenes estan llegint o de la biblioteca o llibreria més propera. Les presentacions han de ser àgils, obertes a tothom i que motivin al diàleg.

5. *El llibre present a l'escola: al pati, a la sala de professors...*

Igual que ja apuntàvem amb anterioritat on aconsellàvem que els lectors siguin presents a tot arreu, els llibres i les lectures també. És per això que es pot organitzar una petita biblioteca de pati, o un punt d'intercanvi a l'exterior del centre on tothom pugui aportar o emportar-se els llibres exposats.

6. *Associar lectura i cinema.*

Són múltiples les pel·lícules que han nascut de la literatura infantil i a la inversa. Puc dir que el diàleg que s'estableix entre dos suports tan rics i complementaris com el cinema i la literatura és un xarop perfecte per curar la mandra lectora. Només cal llegir un llibre i després visionar la pel·lícula, o a la inversa, per observar com es desenvolupen dos llenguatges en paral·lel o s'entrecreuen i acabar emocionant-nos, o no, amb la mateixa història.

7. *El conte en tot i per tot.*

Els beneficis de la narració oral per la promoció de l'hàbit lector són evidents i demostrats. És per això que cal ser especialment insistent en que el conte sigui present a totes les llars. I més que preocupar-se pel tipus de conte, ser voluntariós en desenvolupar el que anomenaríem lectura dialogada o a dues veus: pare/mare lector – nen no lector. D'aquest intercanvi en resta un record profund i agradable que caldrà fer aflorar més endavant. És per això que el conte no només s'ha de quedar en els cicles primerencs de l'escolaritat, si no que hi ha prou qualitat en contes per a adults com per

potenciar-lo a qualsevol edat. Programem-lo, doncs, a totes les àrees i a tots els cursos.

8. Crear ambient de lectura a casa.

Des dels centres es pot ser insistent en aconsellar de crear ambients propensos a la lectura, intentant, entre d'altres, que el televisor, l'ordinador, l'equip de música..., restin tancat durant algunes estones del dia. No és que aquests aparells siguin perjudicials per la lectura, ans al contrari, si no que a voltes val la pena saber apreciar el silenci per centrar-se en una sola tasca com és la de llegir.

9. Analitzar quins programes agraden i comprar llibres similars.

Es pot observar quins són els programes que els nostres fills visionen a la tele o a l'ordinador. A partir d'aquest anàlisi, es pot demanar ajut per adquirir llibres de temàtica semblant com poden ser històries d'amor, terror o malentesos. Tot plegat a fi que els nens i adolescents trobin resposta als seus interessos en els llibres del seu entorn.

6. Proposes d'avaluació

En el programa L'impuls per la lectura s'inclouen algunes interessants propostes d'avaluació. La funció d'aquestes graelles és sobretot per fer una certa autoavaluació per a pares i mares qui poden respondre fàcilment les preguntes proposades. Segons la resposta efectuada, en l'anàlisi de l'avaluació es proposen algunes estratègies bàsiques pels progenitors a fi i efecte de promocionar la lectura a casa. Aquesta eina es pot potenciar des de diversos fronts, ja sigui des del claustre, des de tutoria o per part de l'AMPA qui poden donar a conèixer la web i el contingut de l'avaluació a fi i efecte de fer una diagnosi de les accions que cada família realitza a casa a l'entorn de la lectura. Així mateix, cada una de les propostes que es deriven de les respostes pot donar peu a reflexions d'interès, obrir un diàleg o un debat a l'entorn de les circumstàncies que es viu a cada una de les llars.

6.1. Propostes d'avaluació

Per cada pregunta s'ha de respondre amb un dels ítems següents: Mai / de vegades / sovint / sempre

Lectura

Pregunta	Resposta
Els vostres fills us veuen llegir a casa habitualment?	<input type="text"/>
Llegiu contes als vostres fills petits?	<input type="text"/>
Practiqueu cada dia una estona de lectura amb els vostres fills?	<input type="text"/>
Teniu llibres a l'abast dels vostres fills que puguin resultar-li interessants?	<input type="text"/>
Els vostres fills disposen a casa d'un lloc agradable per llegir?	<input type="text"/>
Faciliteu als vostres fills, a més del format paper, altres formats, com poden ser els digitals?	<input type="text"/>
Ajudeu els vostres fills a planificar, dins el seu lleure, un temps dedicat a la lectura?	<input type="text"/>
Us interesseu per les lectures que fan els vostres fills a l'escola o institut?	<input type="text"/>
Quan els vostres fills llegeixen un llibre, ¿feu activitats al voltant dels seus continguts (dibuixar sobre la història, anar al cinema a veure alguna adaptació...)?	<input type="text"/>
Regaleu llibres per aniversaris i celebracions?	<input type="text"/>

Sobre l'acompanyament a casa

Pregunta	Resposta
Teniu cura que el vostre fill vagi a l'escola cada dia i sigui puntual?	<input type="text"/>
Reserveu un espai a casa per a l'estudi amb totes les condicions necessàries?	<input type="text"/>
Parleu amb el vostre fill de la importància que té l'esforç personal en l'obtenció de bons resultats a l'escola?	<input type="text"/>
Ajudeu el vostre fill a planificar-se el temps per fer els deures segons les seves necessitats?	<input type="text"/>
Coneixeu i confieu en les capacitats del vostre fill per aprendre i li ho feu saber?	<input type="text"/>
Us interesseu per allò que està aprenent el vostre fill a l'escola i intenteu que ho apliqui a la vida diària (participant en la compra, redactant el menú de la setmana)?	<input type="text"/>
Animeu el vostre fill a llegir cada dia i propicieu les oportunitats per llegir junts?	<input type="text"/>
Eviteu parlar malament d'un docent davant del vostre fill?	<input type="text"/>
Parleu amb el vostre fill dels seus interessos acadèmics i professionals i l'ajudeu a prendre decisions de futur tenint en compte els seus interessos, les seves capacitats i les orientacions compartides amb el seu tutor o tutora?	<input type="text"/>

Sobre la tasca d'educar

Pregunta	Resposta
Sou un model positiu per al vostre fill i per als altres?	<input type="text"/>
Eduqueu el vostre fill a ser responsable de les seves accions?	<input type="text"/>
Ajudeu el vostre fill a aprendre dels seus errors i a acceptar les seves limitacions?	<input type="text"/>
Mostreu interès per les relacions que el vostre fill té amb els seus companys i amb els adults amb qui està en contacte?	<input type="text"/>
Busqueu el moment oportú per parlar amb el vostre fill i escoltar-lo, mantenint una actitud comprensiva però també ferma i amb criteris clars?	<input type="text"/>
Procureu que el vostre fill esmorzi de manera sana i equilibrada abans de sortir de casa?	<input type="text"/>
Procureu que el vostre fill dormi les hores necessàries i establiu l'hora d'anar a dormir i de llevar-se?	<input type="text"/>
Procureu que el vostre fill participi en activitats de lleure i compromís cívic?	<input type="text"/>
Coneixeu allò que veu el vostre fill a la TV i a Internet i, si cal,	<input type="text"/>

l'orienteu?

Sobre la participació en el funcionament del centre educatiu

Pregunta	Resposta
Compartiu a casa els continguts de la carta de compromís educatiu?	<input type="text"/>
Assistiu a les reunions convocades per l'escola o institut?	<input type="text"/>
Compartiu amb el tutor o tutora el seguiment del vostre fill i doneu suport a les mesures que l'escola determina?	<input type="text"/>
Coneixeu els representants dels pares i mares del centre i les seves funcions?	<input type="text"/>
Participeu en la formació a pares i mares que es fa al centre educatiu del vostre fill?	<input type="text"/>

7. Bibliografia bàsica

- CAUSSE, Rolande (2000): *Qui a lu petit, lira grand*. Malesherbes (França): Plon
- CASAS, Lola; GONZÁLEZ, Jesús (2005): *Llegim?* Barcelona: Cercle de Lectors
- CENTELLES, Jaume (2005): *La biblioteca, el cor de l'escola*. Barcelona: Rosa Sensat
- DD.AA (2007): *La biblioteca mediateca. Educació infantil i primària*. Barcelona: Rosa Sensat
- DD.AA (2007): *La biblioteca mediateca. Educació secundària*. Barcelona: Rosa Sensat
- GIRBÉS, Joan Carles (2008): *Guia pràctica per a fer fills lectors*. Alzira (València): Edicions Bromera
- JOVER, Guadalupe (2007): *Un món per llegir. Educació, adolescents i literatura*. Barcelona: Rosa Sensat.
- MANGUEL, Alberto (1998): *Una historia de la lectura*. Madrid: Alianza Editorial.
- MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la (2006): *La màgia de llegir*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A.
- MOLIST, Pep (2008): *Dins del mirall. La literatura infantil i juvenil explicada als adults*. Barcelona: Graó.
- PETIT, Michèle (2001): *Lecturas: del espacio íntimo al espacio público*. México: Fondo de Cultura Económica.
- PORTELL, Joan (ed.) (2004): *M'agrada llegir*. Badalona: Ara Llibres
- RICO, Lolo (2003): *Cómo hacer que tus hijos lean. Análisis y recetas*. Móstoles (Madrid): Alfaguara.